

A Bogács Ábrahámkai kőbánya (Bogács I. dácittufa védőnevű) bányatelek ökológiai állapotának újrafelvételezése a kőbánya teljes körű felülvizsgálatához a 12/1996. (VII. 4.) KTM rendelet 2. számú mellékletében foglaltak alapján

Megrendelő:
Terméskő Kft
3413 Cserépfalu
Körtés u. 9.

Készítette:
Gombkötő Péter
Sz-039/2011

2015. július

Tartalomjegyzék

Az élővilágra vonatkozó környezetterhelés és igénybevétel bemutatása	3
<i>A vizsgált terület.....</i>	3
<i>Botanikai felmérések és eredményei</i>	4
<i>A bányatelek és hatásterületén észlelt természetvédelmi szempontból értékes növényfajok bemutatása.....</i>	5
<i>Zoológiai felmérések</i>	6
<i>A bányatelken észlelhető változások.....</i>	7
A bányatelken kívül észlelt egyéb hatások.....	7
A bányaműveléssel kapcsolatos természetvédelmi javaslatok	7
Felhasznált irodalom	8

Az élővilágra vonatkozó környezetterhelés és igénybevétel bemutatása

A vizsgált terület

A bányatelek 2004. és 2015. évi vizsgálati területe alapvető paramétereiben megegyezik a bányatelek megkutatott területének kiterjedése 5 ha 6928 m², ami a Bogács 0115, 0116 és Noszvaj 0185/2 hrsz ingatlanokat érinti. A hatásvizsgálat során elsősorban e területet, valamint a bányaművelés hatásterületként értelmezhető a szomszédos ingatlanokat (a Bogács 0110/4, 0114, 0116, Noszvaj 0185/3 hrsz részterületei), és a szállítási útvonalként szolgáló utat és annak útrézsűjét (Bogács 0113 hrsz) összesen kb. 8 ha kiterjedésben érintettük.

A területre vonatkozóan a 2004-ben elkészített, a jelenlegi felmérés alapjául szolgáló tanulmány a bánya aktuális állapotában is számos releváns információt tartalmaz. Mivel a bányateleken folyó termelés mennyiségi mutatói és területi kiterjedése ismert, illetve az nem lépte át a korábbi hatástanulmány összeállítására idején jellemző mutatókat, a korábbi tanulmányban tárgyalta tekintettük kiindulási állapotnak, és csupán az attól való eltéréseket tárgyaljuk.

Az előző tanulmány (Sulyok, 2004) részletesen ismerteti a bányatelek földrajzi helyét, növény és állatföldrajzi helyzetét, a főbb hatásviselő növénytársulásait és a tevékenység következtében történő igénybevétel módjának, mértékének megállapításait, valamint a biológiailag aktív felületek meghatározását. Az előző tanulmányban tárgyalásra került a tevékenység káros hatásaira legérzékenyebben reagáló indikátor szervezetek megjelölése is. E tényezőkben változás nem következett be, így ezen fejezetek ismételt bemutatásától eltekintünk. Az korábbi részletes anyag másolati példányát mellékeljük.

A Bogács külterületén található kőbánya ökológiai felülvizsgálatát 2015 tavaszán és a kora nyári időszakában végeztük el a bányateleken és környékén. Jelen anyagban a korábban végzett vizsgálatok és az azzal egyező módszerekkel végzett friss felvételezések eredményeinek összevetését tekintettük feladatunknak. A vizsgálatok célja a bányászatnak a környező élővilágra gyakorolt hatásának megállapítása volt.

Botanikai felmérések és eredményei

A bányatelken (B) és hatásterületén (HT) a florisztikai munka során felmért fajok listája hat fajjal bővült (1. Táblázat). Az újonnan észlelt hat faj közül kettő a 13/2001. (V. 9.) KöM rendelet alapján védett faj, míg három növényfaj inkább zavarástűrő fajként, illetve gyomfajként jellemezhető. Az aktuális felmérés során, ami a korábbinál kissé nagyobb hatásterületen (HTK) kívüli területet is érintett, összesen huszonkilenc új növényfaj beazonosítására került sor. Ezek többsége a bányatelektől délre eső Bogács 104 hrsz gyepen került elő.

A korábbi megalapozó anyag őszi időszakban, jelen felmérés a tavaszi, korányári időszakban került felmérésre. A két felmérés eredményei közt ennek ellenére érdemi különbségek nem voltak, a bányatelek és hatásterületén észlelt néhány növényfajt érintő eltérés nem tekinthető jelentős különbségnek. A kimutatott fajsza szám növekedéséhez hozzájárult az is, hogy a bányához vezető út rézsűjét is a felmérésbe vontuk. Ez a terület korábban nem képezte a felmérés területét.

Az elmúlt időszakban a fejtések többségében a nyílt kőpadok felszínén folytak, ahol a természeti értékek a jelen és a korábbi felmérések során is csak kisszámú faj érint, illetve a vizsgálat szempontjából természetvédelmi szempontból értékes fajok érintettségének hiányában érdemi jelentőséggel nem bír.

1. Táblázat A bányatelken és közelében korábban nem észlelt növényfajok észlelt növényfajok felsorolása, természetvédelmi érték kategóriáinak (TVK, Simon 1992) és szociális magatartás típusainak (SBT, Borhidi, 1993) ismertetésével

Faj	Latin név	Előfordulási hely	TVK	SBT
Mérges ádáz	<i>Aethusa cynapium</i>	HTK	TZ	DT
Lándzsás hídőr	<i>Alisma lanceolatum</i>	HTK	K	G
Vetési gomborka	<i>Camelina microcarpa</i>	HT	GY	W
Halvány harangvirág	<i>Campanula cervicaria</i>	HT	TZ	G
Csomós harangvirág	<i>Campanula glomerata</i>	HTK	K	G
Erdei fejvirág	<i>Cephalaria pilosa</i>	HTK	TZ	DT
Réti legyezőfű	<i>Filipendula ulmaria</i>	HTK	K	G
Foltos véreslapu	<i>Hypochoeris maculata</i>	HTK	K	G
Hengerfészű peremizs	védett <i>Inula germanica</i>	HTK	K	S
Varangyszittyó	<i>Juncus bufonius</i>	HTK	GY	DT

Deres szittyó	<i>Juncus inflexus</i>	B	TZ	DT
Kék saláta	<i>Lactuca perennis</i>	HTK	K	G
Kacstalan lednek	<i>Lathyrus nissolia</i>	HTK	K	G
Magyar lednek	<i>Lathyrus pannonicus subsp. collinus</i>	B	V	G
Parlagi madármályva	<i>Lavatera thuringiaca</i>	HTK	K	DT
Szúrós gyöngyajak	<i>Leonurus cardiaca</i> gyomfaj	HTK	GY	W
Szakállas csormolya	<i>Melampyrum barbatum</i>	HTK	K	G
Bugás macskamenta	<i>Nepeta pannonica</i>	B	K	S
Nyúlánk sárma	<i>Ornithogalum pyramidale</i>	HTK	V	DT
Gumós macskahere	<i>Phlomis tuberosa</i>	HT	V	S
Osztrák zsálya	<i>Salvia austriaca</i>	HTK	TZ	G
Egynyári szikárka	<i>Scleranthus annuus</i>	HTK	GY	NP
Spanyol pozdor	<i>Scorzonera hispanica</i>	HTK	K	G
Szárnyas görvényfű	<i>Scrophularia umbrosa</i>	HTK	K	G
Vízmelléki csukóka	<i>Scutellaria galericulata</i>	HTK	K	G
Dárdás csukóka	<i>Scutellaria hastifolia</i>	HTK	K	G
Janka-tarsóka	<i>Thlaspi jankae</i>	HTK	V	S
Sávós here	<i>Trifolium striatum</i>	HTK	TZ	NP
Fogas galambbegy	<i>Valerianella dentata</i>	HTK	GY	W

A bányatelek és hatásterületén észlelt természetvédelmi szempontból értékes növényfajok bemutatása

1. Magyar lednek (*Lathyrus pannonicus subsp. collinus*)

Vékony, szögletes szára felemelkedő vagy félig heverő. Levelei párosan szárnyaltak, kapaszkodó kacs helyett hegyes szálkában végződnek. A levélkék szálalakúak vagy lándzsa alakúak, hamvasan kékes-zöldek, hegyes csúcsúak, ép szélűek, kissé merevek. A halványsárga, fehér virágok 4-10 tagú

fürtökben nyílnak, hosszú, kinyúló kocsányokon. Áprilisban-májusban virágzik tölgyesekben, erdei tisztásokon, napos foltokban.

A fajt a bányatelekhez délről csatlakozó gyepen került elő néhány töves állománya.

Védett, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 10 000 Ft

2. Gumós macskahere - *Phlomis tuberosa*

Termetes évelő növényünk. Szára négyszögletes, kopasz. Levelei átellenesek, az alsók pelyhesek, mélyen szíves vállból háromszög-tojásdadok, nyelesek. Levelei 10–25 cm hosszúak, csipkés szélűek. A felső, szálas-lándzsás murvalevelek hónaljában tömött álörvökben állnak a rózsaszín vagy halványvörös virágok. A csővé összeforrt 15–20 mm-es párta felső cimpája hosszan előrehajló, sisakszerűen domborodó, rojtos élű. Június-július hónapban virágzik. Lösztölgyesekben, löszgyepekben, karsztbokorerdőkben, mészkedvelő tölgyesekben is él.

A faj a bányatelekhez vezető út részsíjében került elő néhány négyzetméteres kiterjedésű foltokban.

Védett, pénzben kifejezett természetvédelmi értéke: 5 000 Ft

3. Bugás macskamenta - *Nepeta pannonica*

Viszonylag magas évelő növényünk. Levelei szíves vállúak, hosszúkásak, a levélszélei csipkés-fogas szélűek. Pártája fehér. Erdőssztyepp faj. A levrléből kiszabaduló illatanyag rendkívüli mértékben vonzza a macskákat. Kiváló hurutoldó, köhögésre, torokgyulladásra eredményesen használható gyógynövényünk.

Nem védett.

Zoológiai felmérések

A bányatelek kőpadjainak összefolyó vizeiben kételtűek szaporodására alkalmas kisebb-nagyobb vízállások, pocsolyák alakultak ki. A korábban észlelt kételtűfajok mellett az áttelepedő vizekben néhány helyen védett kételtűeket, vöröshasú unkákat (*Bombina bombina*) észleltünk. A faj gyakran már március végén, áprilisban násztevékenységet folytat, azonban a vízállások a nyár második felére kiszáradnak. A faj szaporodó helyeinek kímélete indokolt. A vízállások anyaggal történő feltöltése, azokon keresztül gépjárművek közlekedése nem javasolt.

A bányatelek nyugati oldalában elsősorban az erdei fajok tavaszi revírfoglalási, szaporodási időszakában további harkályfajok kerültek kimutatásra. A korábban is észlelt nagy fakopácson (*Dendrocopos major*) kívül feketeharkály (*Dryocopus martius*) és zöldküllő (*Picus viridis*) is észlelésre került. Mivel e fajok a zárt erdőkhöz kötődnek a bányatelken folyó tevékenység e fajok élettevékenységét nem érinti.

A terület felett észlelt ragadozómadarak közül néhánynak, így az egerészölyvnek (*Buteo buteo*) és a karvalynak (*Accipiter nisus*) közeli fészkelése sem kizárt. A bányatelek eddig ismert fő zoológiai értékét képviselő uhu (*Bubo bubo*) előfordulását aktuálisan nem észleltük.

A korábban kimutatott védett emlősfajok közül a kis patkósdenevér (*Rhinolophus hipposideros*) alkalmi szálláshelyét jelentő épület lebontásra került. Ennek ellenére a faj számára a bányatelek szegélyének vegetációja a közeli kolónia számára továbbra is táplálkozóterületként szolgálhat.

A bányatelken észlelhető változások

Az elmúlt években a bánya területén folyó kitermelés mértéke tovább csökkent, a fejtések továbbra is csak a bánya belső területei terjedtek ki. A területen a korábban is fedetlen kőpadok fejtése folytatódott, az eredeti vegetációval fedett területek kiterjedése nem csökkent. A bányaudvar belső részein a másodlagos, visszatelepülő vegetáció érintettsége tekintetében sem volt jelentős változás, így a korábban javasolt növényáttelepítésekre nem került sor. A bányatelket érintő legaktívabb tevékenység, illetve az eredeti fedőrétegek és vele együtt a vegetáció eltávolítása az 1900-as években megtörtént (kb. 90%). A bánya kiterjedése azóta sem növekedett. A bányatelken belül is alig, míg a bánya közelében a bányászati tevékenység hatására a vegetációban nem következett be érdemi, negatív irányú változás.

A bányatelken kívül észlelt egyéb hatások

A bányatelek déli határának közelében, védett fajok tömeges előfordulási helyén, árvalányhajas gyepon (EOV 759437, 287533) vadászati létesítmény, sózó, szóró és magasles került kialakításra, mely területfoglalásával és annak másodlagos hatásai révén (fokozott taposás, rágás, indokolatlan nitrogén bevitel következtében fellépő degradáció, gyomfajok behurcolása) természetvédelmi szempontból nem kívánatos. A létesítmény és annak hatásai az árvalányhajas gyept és védett fajait veszélyeztet. A bányatelken természetmegőrzési céllal árvalányhajas gyepek védőpillérrel kerültek kijelölésre. A vadászati létesítmény üzemeltetése károsítja a hasonló vegetációt. A vadászati létesítmény áthelyezése indokolt.

A bányaműveléssel kapcsolatos természetvédelmi javaslatok

- A korábban már kijelölt határpillérek és védőpillérek lefejtése (a bánya északi és déli részén) az ott található, természetvédelmi értékeket képviselő erdőssztyepp-rét foltok megóvása érdekében nem javasolt.
- A bányatelek biztonsági sávjában és annak még meglévő védőpilléreire, valamint az attól kifelé található értékes, jórészt természetközeli és természetesnek tekinthető vegetáció töredékek találhatóak. Ezek megőrzését a gazdasági szempontok figyelembe vételével meg kell őrizni.
- A bányatelekhez vezető út nyomvonalának megváltoztatása, az út kiszélesítése az annak rézsűjében észlelt védett fajok megőrzése érdekében nem javasolt.
- A kőzetfelszínek mélyedéseiben kialakult vízállásokban megtelepedett védett kételtű fajok szaporodási időszakában a vízállások háborítatlanságát meg kell őrizni. Azok szaporodási időszakban történő feltöltése, a rajtuk történő, erőgépekkel történő közlekedés nem javasolt.
- A bányatelken kívül található uhu fészkelőhely megőrzését védőpillérben hagyva biztosítani szükséges. A bányaművelés során az F-1 számú fejtésben a robbantásokra vonatkozóan január 01 - június 30 közt időbeli korlátozás javasolt a háborítatlan revírfoglalás és utódnevelés érdekében.
- A bányatelek közvetlen szomszédságában észlelt nem bányászati tevékenység révén fellépő, a szennyezés és természetkárosító tevékenység felszámolása javasolt.

A területen folyó bányászati tevékenységnek a korábban és jelenlegi észlelések alapján javasoltak betartása mellett élővilágvédelmi szempontú akadály nincs.

Felhasznált irodalom

3/2001. (V. 9.) KöM rendelete a védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény- és állatfajok közzétételéről.

Borhidi, A. (2003): Magyarország növénytársulásai. – Akadémiai Kiadó. Budapest, 610 pp.

Rakonczay Z. (1990): Vörös Könyv - A Magyarországon kipusztult és veszélyeztetett növény- és állatfajok. - Akadémiai Kiadó, Budapest.

Simon T. (1993): A magyarországi edényes flóra határozója - Harasztok - Virágos növények. - Tankönyvkiadó, Bp.

Sulyok, J. 2004. A Bogács Ábrahámkai kőbánya (Bogács I. dácittufa védőnevű) bányatelek ökológiai állapotának újrafelvételezése a kőbánya teljes körű felülvizsgálatához a 12/1996. (VII. 4.) KTM rendelet 2. számú mellékletében foglaltak alapján

ORSZÁGOS KÖRNYEZETVÉDELMI, TERMÉSZETVÉDELMI
ÉS VÍZÜGYI FŐFELÜGYELŐSÉG

Jogi, Termékdíj és Felügyeleti Főosztály
Jogi Osztály

Iktatószám: 14/2030-4/2011.
Ügyintéző: dr. Dorn Adrienn

SZ-039/2011.

HATÁROZAT

Gombkötő Péter (lakik: 4311 Szomolya, Széchenyi u. 23.) kérelmezőt, aki

született: Dombóvár, 1970. április 12.;

anyja neve: Cserhalmi Anna Mária;

diplomáinak (okleveleinek) kiállítója, száma, kelte:

1. Eszterházy Károly Tanárképző Főiskola;
Biológia - Földrajz szak;
75/1992.; 1992. június 20.
2. Kossuth Lajos Tudományegyetem;
Természettudományi Kar;
199/1995.; 1995. június 24.
3. Kossuth Lajos Tudományegyetem;
Természettudományi Kar;
Természetvédelmi ökológus szak;
465/1997.; 1997. október 31.

szakképzettsége:

okleveles biológia-földrajz szakos általános iskolai tanár
okleveles biológus
okleveles természetvédelmi ökológus

SZTV

élővilágvédelem

szakterületen a 297/2009. (XII. 21.) Korm. rendelet 1. § (3) bekezdés a) pont ab) alpontja, a 8. §, valamint a 9. § (1) bekezdése alapján nyilvántartásba vettem, számára a szakértői tevékenységet engedélyezem.

A névjegyzéki bejegyzés visszavonásig érvényes.

Budapest, 2011. május „ 5. ”

Tolnai Jánosné Dr.
mb. főigazgató-helyettes

1016 Budapest, Mészáros u. 58/a, Telefon: 2249-108 Fax: 2249-246	Levélcím: 1539 Bp. Pf. 675	www.orszagoszoldhatosag.gov.hu orszagosi@zoldhatosag.hu
---	----------------------------	--